

Období 5.–6. roku života dítěte je obdobím přípravy na práci ve škole – tedy komplexně uskutečňovaného rozvoje po stránce **tělesné, rozumové, mravní, pracovní a estetické**. Příprava je nezbytná k dosažení úrovně, kterou vyžaduje základní škola, a rovněž k vyrovnávání rozdílů mezi dětmi. Jsou dána určitá kritéria, která musí dítě před vstupem do školy zvládnout. Jedná se o soubor požadavků v oblasti tělesné, duševní i sociální. Školní zralost je ovlivněna úrovní rodiny i možnými zděděnými činiteli, popřípadě některými organickými postiženími dítěte. Školní zralost může posoudit psycholog, pokud usoudí, že dítě ještě nebude zvládat požadavky kladené na něho ve škole, doporučí rodičům odklad školní docházky.

ROZUMOVÝ ROZVOJ

V období 5.–6. roku dítěte se mohutně rozvíjí **poznávací procesy**, t.j. vnímání, představy, pozornost, obrazotvornost, myšlení a paměť. Rozvíjí se jednoduché **myšlenkové procesy** – porovnávání, třídění, určování vztahů a souvislostí mezi předměty. V jazykové výchově se rozvíjí **slovní zásoba** dětí, zdokonaluje vyjadřování, gramatická a artikulační správnost řeči. Dochází k rozvoji základních matematických představ dětí a orientaci v prostoru.

V období 5.–6. roku dítě dokáže zopakovat poměrně dlouhou větu, **spontánně počítat** (v číselné řadě do 6) a pojmenovat předměty kolem sebe, správně vysvětlit, nač se používají a vytvořit skupinu předmětů. Bez problémů dokáže vyprávět kratší příběh, téměř bez pomocných otázek. Má umět popsat situační děj na obrázku, vyjádřit samostatně, souvisle, srozumitelně a pokud možno gramaticky správně. V tomto období dítě již zvládá **správnou výslovnost většiny hlásek**, u některých dětí přetrvává nesprávná výslovnost, většinou nezvládají sykavky (c, s, z, č, š, ž) a vibranty (r, ř). V období zahájení školní docházky by dítě mělo používat při komunikaci okolo **3000 slov**, což odpovídá hranici potřebné k běžnému dorozumívání. Chápat i plnit složitější příkazy. Dítě aktivně používá všechny druhy slov v gramaticky správných tvarech. Užívá slova obecná i konkrétní a z konkrétních tvoří skupiny (podle tvaru, barvy, velikosti, účelu) a umí vyloučit ze skupiny nepatřící předmět.

Dítě by mělo umět

- znát své jméno, příjmení, věk, adresu bydliště a mateřské školy
- vyjmenovat nejbližší členy své rodiny, vědět, kde pracují
- znát jména a příjmení svých kamarádů a všech dětí ve třídě mateřské školy
- znát příjmení svých učitelů v mateřské škole
- pojmenovat všechny prostory doma i v mateřské škole, u lékaře, v obchodě, na nádraží apod. a znát jejich účel
- znát cestu z domova do mateřské školy a zpět, do obchodu, k lékaři
- znát a umět pojmenovat nejdůležitější budovy v okolí bydliště a školy, navštívit základní školu a radostně očekávat vstup do školy
- pohotově a správně reagovat na světelné signály, znát základní pravidla chování na ulici (rozhlednout se před vstupem na vozovku, nezdřívát se na vozovce), znát dopravní značky pro chodce, uvědomovat si možná nebezpečí na silnici
- poznat a postupně se naučit používat dopravní prostředky, které se vyskytují v jeho okolí, naučit dítě nastoupit a vystoupit z dopravního prostředku, vést dítě k tomu, aby postupně umělo zakoupit a označit jízdenku
- pojmenovat a znát účel dopravních prostředků, rozlišovat je podle místa jejich pohybu (na zemi, ve vodě, ve vzduchu)
- sledovat práci dospělých, umět ji pojmenovat, vystihnout typické znaky pracovních činností, vědět, jakou práci vykonávají rodiče
- doplnit si znalosti o práci dospělých v rodině a okolí, pozorovat práci dospělých, upevňovat kladný vztah k práci, umět šetrně zacházet s předměty, pozorovat činnost strojů při práci, seznámit se s jejich funkcí a pomocí lidem
- v přírodních situacích, při hrách, při seznamování s prostředím budovy řešit přiměřené problémové situace – najít východ, určit možné cesty (řešení), určit nejkratší
- poznat vlajku České republiky, znát hlavní město ČR, umět poznat na obraze prezidenta ČR
- zapamatovat si až 5 pojmů, které byly před ním vysloveny (sluchová paměť), opakovat dvojverší, jednoduchou větu, souvětí, postupně rozšiřovat větu přidáváním dalších slov – dbát na přesné zopakování pojmů nebo děje krátkého příběhu po uplynutí 1 hodiny (dlouhodobá paměť)
- zapamatovat si až 5 pojmů z obrázků (zraková paměť), určit předmět, který na obrázku přibyl nebo zmizel a najít rozdíly mezi 2 téměř stejnými obrázky
- samostatně a tvořivě využívat různé hračky, konstruktivní hry a stavebnice, vytvářet složitější útvary podle předlohy i podle vlastní fantazie
- správně pojmenovat předměty denní potřeby, s nimiž přichází do styku, znát některé jejich vlastnosti a účel a určit základní materiál, ze kterého jsou vyrobené
- poznat a správně pojmenovat základní suroviny pro přípravu pokrmů, jejich původ

JAZYKOVÝ ROZVOJ

Cílem jazykové výchovy u dětí předškolního věku je osvojení základu spisovného jazyka v hovorové podobě.

Koncem předškolního období má být dítě schopné souvisle, správně a srozumitelně se vyjadřovat a dorozumívát se s dětmi i s dospělými. Pro úspěšnost jazykové výchovy je nezbytné působit na dítě v řečovém projevu výchovně doma i v MŠ.

- systematicky rozšiřovat slovní zásobu dítěte o slova označující předměty, jevy a činnosti, s kterými přichází bezprostředně do styku, ale i o slova, kterými dítě vyjadřuje své představy, myšlenky, city a přání
- vést děti k významově přesnému pojmenování známých předmětů, jevů, činností a vztahů mezi nimi
- rozvíjet poznávání a užívání dvojice slov významově protikladných, slov souzvučných stejné formy, ale různého významu a slov nestejně znějících, ale stejného významu
- vést ke stále častějšímu užívání všech slovních druhů, aniž by tím utrpěla přirozenost dětského projevu
- věnovat náležitou pozornost a péči správné výslovnosti a výraznosti řeči, ve spolupráci s logopedem usilovat o to, aby většina dětí dosáhla před vstupem do základní školy správné výslovnosti všech hlásek.

Dítě by mělo umět

- aktivně a přirozeně navázat řečový kontakt s ostatními dětmi a dospělými
- správně dýchat při řeči, zpěvu a pohybových činnostech
- umět rozkládat slova na slabiky (využít rytmizace), určit první a poslední slabiku, rozkládat slova na hlásky, určit první a poslední hlásku
- správně vyslovovat postupně všechny hlásky a hláskové skupiny, umět rozlišit hlásky na začátku a později i na konci slova a před vstupem do základní školy dosáhnout správné výslovnosti, intonace, hlasitosti, tempa řeči, správného kladení větového a slovního přízvuku
- v souvislém řečovém projevu používat rozvíté věty a postupně jednoduchá souvětí
- vytvořit opaky – protiklady a zdvořilky, rozpoznat význam slov souzvučných a nalézat další výrazy pro slova stejného významu
- rozlišit čtený text s citovým zabarvením a zopakovat a předvést věty s citovým zabarvením (smutně, vesele, rozlobeně)
- rozumět vtípku, chápat význam humorného textu, vymyslet hádanku, chápat a utvořit jednoduchý rým
- správně používat předložky, slovesa a skloňovat podstatná jména, užívat správný slovosled
- umět odvodit množné číslo z jednotného (jeden pán – dva páni) a opačně (dva domy – jeden dům)
- učit se v dialogu klást otázky a respektovat mluvčího
- přednět 6–8 říkadel a využívat je při hrách
- výrazně a kultivovaně přednést básničku
- soustředěně poslouchat a vnímat čtený text, postupně umět porovnávat hrdiny pohádek a jejich vlastností, všimát si rozdílů mezi nimi
- na postavách z klasických pohádek se učit chápat mezilidské vztahy
- vystihnout základní charakterové vlastnosti hrdinů televizních pohádek a hovořit o nich
- reprodukovat myšlenkově složitější text pohádky čtené nebo zfilmované a porozumět mu
- vypravovat krátký příběh podle obrázků, vypravovat vlastní zážitek
- samostatně předvést dramatizaci pohádky, pohybově vyjádřit prožitek i náladu, pohybově i slovně charakterizovat postavu, určit kladné a záporné hrdiny
- na základě volné improvizace s loutkou (hračkou, předmětem) samostatně zahrát krátkou hříčku
- samostatně dramaticky dořešit nedokončený příběh nebo pohádku (podnécovat děti k hledání různých způsobů řešení)
- samostatně vyprávět děj podle obrázkového seriálu
- vnímavě poslouchat příběh s dětským hrdinou, umět porovnávat situace z příběhu s vlastními zážitky

TĚLESNÝ VÝVOJ

Cílem tělesné výchovy v předškolním období je připravit zdravé, tělesně zdatné a pohybově schopné dítě, odolné a otužilé, které má všechny předpoklady pro úspěšný nástup do základní školy.

Úkolem předškolní tělesné výchovy je podporovat **správný růst dítěte**, **správné držení těla** a **správnou chůzi**, vypěstování **základních pohybových dovedností**, **hygienických návyků** a s nimi souvisejících poznatků o zdraví.

Proto je nezbytné dbát na **pravidelné každodenní cvičení**, rozhybní a posilování svalstva celého těla v rozsahu 10–20 minut.

Neopomenout dechová cvičení – nádech při pohybu (paži), výdech při návratném pohybu s vyslovením hlásek (šš, áá, hú). Nádech, zadržet dech, dlouhý výdech. Dbát na provedení nádechu nosem. Zvládnout při relaxaci vědomé uvolňování celého těla, uvolňování končetin vytřásáním.

Kláse důraz na každodenní pobyt dítěte venku – nejméně dvě hodiny (důvodem pro vypuštění pobytu venku jsou mráz pod –10 °C, prudký déšť, víchřice, event. smog).

V následujícím textu je uvedena chůze, běh, skok, lezení, házení a **chybí plavání, sáňkování a lyžování**. Tyto aktivity je nutné rozvíjet podle možností rodiny a mateřské školy.

V pohybových hrách věst děti k radostnému a pohotovému procvičování obratnosti, rychlosti a postřehu.

Dbát na bezpečnost, varovat děti před možným **nebezpečím** způsobeným úrazem, otravou, ohněm, elektrickým proudem, dopravním prostředkem či neznámým člověkem.

Vzhledem k růstovým zvláštnostem dětí ve věku do šesti let **nejdou přípustné cviky** jako: kotoul vzad, prostý vis, vzpor, přetahy, hluboké bederní základy (až do mostu), široké stoje rozkročné (až do provazu), skoky na tvrdou podložku, seskok do hloubky větší, než je míra od pasu dítěte na doskočiště.

Dítě by mělo umět

CHŮZE

- zvládnout chůzi se správným držením těla, umět chodit po šikmé a zvýšené rovině se změnami délky kroku
- zvládnout chůzi v prostoru mezi překážkami, s překračováním překážek – samostatně i v zástupu
- zvládnout plynulou chůzi po schodech i ve dvojicích – bez držení
- provádět výstupy a sestupy na přiměřeném nářadí (žebřík, štafle, ribstol)
- stoj na jedné noze – holubička (s výdrží min. 5 s)
- samostatně rytmizovat čtvrtové i osminové doby

BĚH

- zvládnout běh za vedoucím dítětem (ve dvojicích, trojicích, v zástupu, v kruhu) určeným směrem i se změnami směru podle povelu, dobře se orientovat v prostoru
- střídát běh a chůzi na zvukové a světelné signály (ve spojení se signály dopravními)
- zvládnout vybíhání z dané mety, běh o závod z vysokého startu na 20 m (10 s), start z různých poloh

SKOK

- zvládnout skoky snožmo s přípravou na odraz, hmoty podřepmo na místě i s výskokem
- poskoky v dřepu, skoky jednožá a skoky do stoje rozkročné, přeskoky nízkých překážek plynule za sebou v chůzi i v běhu
- skok do výšky z místa i s rozběhem
- seskoky z vyšší roviny (výška pasu dítěte) bez dopomoci na měkkou podložku
- výskok s rozběhem na překážku
- krok poskočný z místa i běh poskočný v daném rytmu
- skok do dálky z místa i s rozběhem – závodivě
- oláčení kolem osy skokem

LEZENÍ

- ležt v podporu dřepmo v rovině, na zvýšené ploše, vzad, stranou a po „třech“ (jedna paže nebo noha zdvižená)
- plazení po břiše i na zádech pod nízkou překážkou, po rovné i šikmé lavičce
- kotoul vpřed bez dopomoci – opakovaně

HÁZENÍ

- vyhazovat míč do výšky pravou, levou i oběma rukama na cíl a do dálky horním obloukem
- přihrávat obouruč ze vzpažení větším míčem
- házení míčem na zem s chytáním

PRACOVNÍ ROZVOJ

Cílem pracovní výchovy je probuzení zájmu dítěte o pracovní činnost vlastní i ostatních lidí, rozvíjet pracovní schopnosti dítěte, vést je k trvalé pracovní aktivitě, která odpovídá možnostem a schopnostem dítěte.

Úkoly pracovní výchovy plní dítě během celého dne, zpočátku pod dohledem, postupně se stále více osamostatňuje a to zejména v sebeobsluze a v jednoduchých úklidových pracích. Pracovní výchova prolíná a prostupuje úkoly rozumové výchovy, estetické, tělesné i mravní. Zahrnuje zejména oblast sebeobsluhy, úklidové práce, práce s materiálem, přírodninami, sestrojování, práce péstitelské a chovatelské, práce v přírodě (úklid a ochrana životního prostředí).

Úkolem rodičů a pedagogů je rozvíjet pracovní aktivitu a zručnost, rozvíjet fantazii při práci s různým materiálem, pracovní aktivitou podporovat vůli, cílevědomost, soustředěnost a sebeovládání.

Dítě by mělo umět

- samostatně se umýt, učešat, používat záchod, toaletní papír a splachovací zařízení
- samostatně používat kapesník
- samostatně se obléknout, svléknout včetně zapínání a rozepínání oděvu, (dbát na úpravu zevnějšku), skládat a ukládat oblečení, botičky a další věci na určené místo včetně uložení lůžkovin
- samostatně se obout, vyzout, zavázat tkaničky na klíčky a rozvázat
- používat celý příbor
- správně umístit celý příbor na stůl a postupně umět prošířit na stůl (podložku, příbor, ubrousek, misku, skleničku), podílet se při přípravě výzdoby stolu při svátcích a oslavách
- skládat papír podle pokynů, dodržet přesný postup při skládání, samostatně nalepovat a stříhat papír nebo textil
- rozvíjet samostatnost, zručnost, fantazii a uplatnit ji při vytváření složitějších staveb z písku a z hlíny
- pomáhat při péči o zvířata doma i v přírodě
- pomáhat při péči o květiny v bytě a rostliny v zahradě i v přírodě

MRVNÍ A CITOVÝ VÝVOJ

Bohatý citový život v předškolním období je základem pro to, aby si dítě osvojilo potřebné prvky morálky a dovedlo žít ve společnosti druhých. Mělo představy o žádoucím a nežádoucím chování.

Mravní výchovu lze členit do okruhů: **vztah dítěte k vlastní osobě, vztah k druhým a kolektivu, utváření charakterových vlastností.**

Úkolem prvního okruhu je samostatnost dítěte v sebeobslužných činnostech a rozvoj osobnosti dítěte, jeho směrlost ve společenském styku.

Úkolem druhého okruhu je vést děti k aktivnímu zapojování se do společných činností, k podřizování se požadavkům kladeným na celou skupinu. Podporovat navazování kontaktů dětí s jejich vrstevníky, rozvíjet schopnost vzájemné spolupráce a pomoci při různých činnostech. Zdůvodňovat a vyžadovat dodržování pravidel kolektivního chování.

Dítě by mělo umět

- samostatně splnit i náročnější úkol a zhodnotit výsledky vlastního jednání (co jsem udělal dobře, co špatně)
- projevoval při různých činnostech samostatnost, rozhodnost, nebojácnost, vytrvalost, otevřenost, pravdomluvnost, ohleduplnost, čestnost, soucit s někým
- vědomě projevoval zdvořilé chování a vystupování (pozdravit, rozloučit se, přivítat se, blahopřát při různých příležitostech, umět věnovat dárek, přát dobrou chuť před jídlem, dobré ráno, dobrou noc, odpovědět na otázku
- trpělivě překonávat překážky
- udržovat pořádek ve vlastních věcech, uklízet hračky, zabírat se o práce vykonávané doma i v MŠ a pomáhat podle svých možností
- rozvíjet zájem dětí o práci, pěstovat kladný vztah ke školní práci, zejména smysl pro povinnost, odpovědnost, pracovitost, dokončení započaté práce, pomoc druhým a vážít si výsledků práce

ESTETICKÝ ROZVOJ

Estetická výchova účinně pomáhá formovat osobnost dítěte, působí na všechny sféry dětské psychiky.

Cílem estetické výchovy je vypěstovat u dítěte schopnost a potřebu estetického prožitku i dovednost estetického sebevyjádření.

Estetickou výchovu členíme na **hudební, výtvarnou a literární**. (Znalosti a dovednosti z literární výchovy jsou uvedené ve sloupci rozumového rozvoje.)

HUDEBNÍ A POHYBOVÝ PROJEV

Dítě by mělo umět

- zpívat samostatně v menších skupinách i sólově, pohotově reagovat na dirigentská gesta (kdy začít, skončit, zpívat silně)
- rozumět slovním podnětům vztahujícím se ke zpěvu (nahoru – dolů, výše – níže)
- zpívat v rozsahu 5–6 tónů
- zazpívat 4–5 říkadlových melodii a 5–8 písni výrazně, přiměřeně intonačně čistě, rytmicky a dynamicky správně
- poznávat další méně známé hudební nástroje a rozlišit je podle poslechu
- vyjádřit hudbu přirozeným, dětsky kultivovaným pohybem, vyjádřit stoupání nebo klesání melodie, náladu skladby, změnu tempa rytmu
- poznat známé písně a skladby podle melodie
- rozlišit pochod, tanec, ukolébavku, hudbu veselou, smutnou, slavnostní

VÝTVARNÝ PROJEV

- vést děti k estetickému vnímání a uspořádání prostředí, ve kterém žijí
- k výtvarnému vyjádření využívat různé materiály (písek, hlína, - větvíčky, kamínky, kůra stromů, plody, plastové láhve, obaly)
- z vytrhaných či vystříhaných kousků barevných papírů či textilu seskupovat kompozice v podobě lidí nebo zvířat, nalepovat je (koláže)

Dítě by mělo umět

KRESLENÍ

- znázornit charakteristické rysy lidské postavy (dospělý, dítě, ježibaba), náladu (smích, pláč), prostředí a děj
- znázornit charakteristické rysy zvířat v různých pozicích a v pohybu se vztahem k přírodě i s pozadím
- výtvarně charakterizovat dopravní prostředky, pohádkové postavy, složitější dějové situace z okolí a z přírody
- kreslit plynulým s odvážným grafickým pohybem bez křečovitosti různorodým materiálem
- ovládat správné držení ve správném sklonu
- graficky zaznamenávat pohyb vycházející z dlaně a prstů
- obloučky obrácené nahoru a dolů, vlnovky, ležaté osmičky

MALOVÁNÍ

- zdokonalovat techniku malby, umět si rozvrhnout děj na ploše, zvolit správný druh štětce, malovat pozadí
- detailněji znázornit prostředí, děj, volit barvy podle atmosféry a nálady obrázku
- rozfoukávat barevné skvrny brčkem, hledat podobu ve vzniklém tvaru

MODELOVÁNÍ

- zpracovat větší kus modelovací hmoty při realizaci složitějšího námětu s vystižením charakteristiky tvaru lidského i zvířecího těla, jeho detailů v různých pozicích i v pohybu
- vymodelovat složitější dějovou situaci
- používat špachtli a podložku a vyhlazovat spoje